

Vastaus Liike Nyt valtuustoryhmän ja 25 muun valtuutetun aloitteeseen psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut osaksi Vantaan peruskoulujen oppilashuoltoa

VD/9420/00.02.00.03/2021

RV/ML-L/KK/PN-M/MV/TH/JT

Liike Nyt sekä 25 muuta valtuutettua jättivät seuraava valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme seuraavaa:

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen tilastojen mukaan jopa joka neljäs lapsi ja nuori kärsii mielenterveysongelmista. Osalla oppilaista ongelmat ovat niin pahoja, ettei koulunkäynnistä tule mitään. Covid-19 pandemia on nostanut nämä ongelmat jo aiempaa huolestuttavammalle tasolle.

Matalankynnyksen palveluna, ilman ajanvarausta toteutettava palvelu tulisi saada juuri sinne missä lapset ja nuoret ovat, kouluihin.

Lapsella ja nuorella tulisi olla kesken päivän mahdollista saada kontakti ammattihenkilöön ilman varsinaista ajanvarausta. Tilanteet kouluissa ovat oppilashuollon tiimoilta erittäin kuormittuneita ja usein myös ajanvarausta tarvitaan kohtaamiseen.

Tällä psykiatrisen sairaanhoitajan mallilla mahdollistaisimme kynnyksettömän palvelumallin lasten ja nuorten mielenterveyden ennaltaehkäisyyn ja akuuttitilanteiden tavoittamiseen.

Avun saamisen tulisi olla käden ulottuvilla ja apua tulisi olla mahdollista hakea ilman huomion herättämistä. Kaikilla ei ole ihmistä tai paikkaa missä tai kenelle puhua. Puhuminen vaikeista asioista on pelottavaakin.

Tiedämme jo entuudestaan kuormittuneista mielenterveydenpalveluista, joihin emme pysty vastaamaan halutun aikaikkunan sisällä. Erityisesti aikojen saamattomuus tai pitkittyminen lisää lasten ja nuorten turhautumista, tämä tuo mukanaan luottamuspulaa sekä palveluiden piiriin hakeutumisessa pyörii vielä epätietoisuus, vaikkakin mielenterveyden tietoisuutta on lisätty. ”Vanha stigma”, häpeällinen ajattelumalli on myös meidän tehtävänämme poistaa, oikeanlaisilla toimilla.

Psykiatrisen sairaanhoitaja tulisi olla myös esimerkiksi chat- ja/tai whatsapp-palvelun kautta tavoitettavissa, mikäli lapsi tai nuori kokee sen olevan mieluisampi yhteydenottotapa alkuun. Tämän kautta ammattilainen pystyisi arvioimaan tilannetta jo ennakkoon, rohkaisemaan lasta/nuorta hakeutumaan vastaanotolleen. Psykiatrisen sairaanhoitajan palvelu kouluissa voitaisiin toteuttaa osittain kiertävänä toimintamallina.

Kun yhteiskunnassa panostetaan kasvavaan sukupolveen, voidaan vaikuttaa siihen, että he saavat mahdollisuuden ehjään ja terveeseen pohjaan elämälle myös mielenterveydessä. Myös lasten ja nuorten mielenterveyden ennaltaehkäisyyn panostamisella ehkäisemme ketjureaktiota. Jos lapsi tai nuori voi huonosti, vaikuttaa se myös perheeseen ja ympäristöön, jolloin vastassa saattaa olla myöhemmin myös huoltajien mielenterveys -ja/tai päihdeongelmat.

Muutamissa kaupungeissa/kunnissa tämä ollut jo käytössä jonkun aikaa ja tämän on osoitettu olevan erittäin tarpeellinen.

Vantaan peruskouluihin myös ruotsinkieliset koulut mukaan laskettuna, jakautuminen kymmenellä (10) psykiatrisen sairaanhoitajan vakanssilla saataisiin keskimäärin 4,6 koulua yhtä vakanssia kohti, mikäli laskennassa on käytetty yhteensä 46 Vantaan peruskoulua. Tämä tarkoittaisi sitä, että jokaisessa koulussa olisi viikoittain, ainakin yhtenä päivänä psykiatrisen sairaanhoitajan läsnäolo. Toki tämä vaatii tarkempaa tarkastelua asian edetessään sekä tulisiko palvelu lisätä alkuun tietyille luokka-asteille ja tiedossa oleville haastaville suuralueille?

Varmastikin lähes jokainen meistä haluaa turvata lasten ja nuorten ehjän kasvun myös Vantaalla, Suomen 4. suurimmassa kaupungissa on nyt mahdollisuus tehdä konkreettisia tekoja ja panostaa väestömme hyvinvointiin, kasvavaan sukupolveen.

Tämä on yksi tärkeimmistä investoinneista, mikä maksaa itsensä takaisin moninkertaisesti.”

Kaupunginvaltuusto 20.9.2021 § 18

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala sekä **kasvatuksen ja oppisen toimiala** toteavat vastauksenaan seuraavaa:

Lasten ja nuorten mielenterveysongelmien lisääntyminen on tunnistettu. Uusimman kouluterveyskyselyn mukaan (THL 2021) vantaalaisista nuorista selvästi aiempaa useampi kokee itsensä ahdistuneeksi ja yksinäiseksi. Korona-ajan vaikutukset näkyvät erityisesti tyttöjen hyvinvoinnin heikentymisenä. Suurin osa vantaalaisista lapsista ja nuorista on kuitenkin yhä tyytyväisiä elämäänsä.

Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystalvet on sitoutunut vuoden 2022 tavoitteissa parantamaan lasten ja nuorten hyvinvointia tarjoamalla matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja. Ennaltaehkäisevässä terveydenhuollossa laajennetaan näyttöön perustuvia nuorten mielenterveyttä edistäviä menetelmiä, kuten IPC (Interpersonal counselling eli lyhytinterventio nuorten lievään, enintään keskivaikeaan masennukseen). Lisäksi lisätään opiskeluterveydenhuollon psykiatristen sairaanhoitajien vastaanottojen määrää.

Vuodelle 2022 on saatu myös vakansseja, joilla pystytään parantamaan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja: 1 terveydenhoitaja kouluterveydenhuoltoon, 1 lääkäri ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon, 3 psykiatrista sairaanhoitajaa kouluille ja oppilaitoksiin, 12 kuraattoria sekä 6 psykologia. Vuoden 2022 aikana nuortenkeskus Nupin toimintaa laajennetaan ja Länsi-Vantaalle perustetaan toinen Nupin toimipiste. Laajentumista varten Nuppiin saatiin 14 uutta vakanssia; 3 psykologia, 3 sosiaalityöntekijää, 3 sosiaaliohjaajaa, 1 sairaanhoitaja, 1 perheterapeutti, lääkäri sekä uudet esimiehen ja toimistosihteerin vakanssit.

Lakisääteiset palvelut

Kouluterveydenhuollon, koulupsykologien ja kuraattoreiden palvelut ovat lakisääteisiä ja tehtäviin sisältyvät myös matalan kynnyksen palvelut. Koulu- ja opiskeluterveydenhoitajilla on koulupäivien aikana sovitusti avoimia vastaanottoja, jolloin lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus saada yhteys terveydenhoitajaan ilman ajanvarausta. Avoimien vastaanottojen aikatauluista tiedotetaan koulukohtaisesti. Lisäksi koulu- ja opiskeluterveydenhuollon neuvontapuhelin palvelee peruskoululaisia, opiskelijoita ja heidän perheitään terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa.

Kouluterveydenhuollosta säädetään terveydenhuoltolaissa ([Terveydenhuoltolaki 1326/2010 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)).

Kiireellisissä tilanteissa kontakti psykologiin tai kuraattoriin on saatavissa pääsääntöisesti oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti joko samana tai seuraavana työpäivänä ([Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)). Kiireettömäksi arvioituissa tilanteissa aikaa voi joutua odottamaan. Lain mukaan ensiaika kuraattorille tai psykologille tarjotaan kuitenkin pääsääntöisesti viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä.

Psykiatriset sairaanhoitajat kouluilla ja oppilaitoksissa

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä opiskeluhuollon psykologien ja kuraattoreiden tarjoamien lakisääteisten palvelujen lisäksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamiseksi on tunnistettu tarve vahvoille tukipalveluille kuten psykiatristen sairaanhoitajien palveluille.

Vantaan oppilaitoksissa toimii tällä hetkellä terveystalouden hallinnoimana 4 psykiatrista sairaanhoitajaa 2. asteen oppilaitoksissa ja yksi psykiatrinen sairaanhoitaja yläkoululla. Toiminta on painottunut ilman ajanvarausta tapahtuvaan matalan kynnyksen palveluun, ja oppilaat ovat pääsääntöisesti hakeutuneet itse palvelun piiriin. Palvelusta on saatu hyviä kokemuksia ja toimintaa kehitetään jatkuvasti. Terveystalouden hallinnoimien psykiatristen sairaanhoitajien toiminta kouluilla ja oppilaitoksissa on käynnistynyt vuonna 2019.

Lisäksi Vantaalla on ollut jo noin kymmenen vuoden ajan jalkautuvaa etappitoimintaa. Jalkautuvassa etappitoiminnassa psykiatrinen sairaanhoitaja ja erityisopettaja työparina jalkautuvat kouluille oppilaan luokkaan ja tekevät työparina tiivistä yhteistyötä lapsen, hänen perheensä ja eri viranomaisien sekä koulun henkilökunnan kanssa. Vantaalla etappitoiminnassa on tällä hetkellä neljä sairaanhoitajaa ja hallinnollisesti sairaanhoitajat kuuluvat perhe- ja sosiaalipalveluihin ja nuorten psykososiaalisten palveluiden alaisuuteen. Etappitoimintaa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä kasvatuksen ja oppimisen toimialan sekä perhe- ja sosiaalipalveluiden kanssa. Jalkautuvaan etappiin ohjautuvat lapset ovat 7–12-vuotiaita, heillä on erityisen tuen päätös ja lasten koulunkäyntiä vaikeuttavat erilaiset käyttäytymis- ja tunne-elämän vaikeudet.

Psykiatristen sairaanhoitajien palvelut tuovat lisäosaamista lasten ja nuorten palveluihin. Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluita kehitetään kokonaisuutena, jotta lapsille ja nuorille saadaan laadukkaat mielenterveyspalvelut oikea-aikaisesti ja varhaisessa vaiheessa. Toimivat hoitoketjut luodaan huomioimalla lakisääteiset palvelut sekä työtä tukevat palvelut yhteistyössä erikoissairaanhoidon kanssa. Eri ammattiryhmien selkeä työnjako ja saumaton palvelukokonaisuus auttaa myös koululla toimivia ammattilaisia ohjaamaan nuoret suoraan oikean palvelun piiriin.

Chat-palvelu ja WhatsApp

Yksi matalan kynnyksen palvelutyökaluista on lapsille ja nuorille suunnattu Chat-palvelu. Vantaalla nuorille suunnattua Chat-palvelua tarjoaa nuortenkeskus Nuppi. Nupin Chat on otettu käyttöön tammikuussa 2022. Myös opiskeluterveydenhuollossa Chat-palvelun kehittäminen on ollut suunnitteilla.

Hyvinvointialueelle siirtymän kynnyksellä palvelun kehittämistä on tärkeää jatkaa yhteistyössä Keravan kanssa. Esimerkiksi Espoossa opiskeluterveydenhuollon chatistä on hyviä kokemuksia ja palveluun tulee paljon kysymyksiä. Näkemyksemme mukaan Chat on erittäin hyvä ja toimiva palvelumuoto lapsille ja nuorille. Toimintaa tulee kehittää yhdessä lasten ja nuorten kanssa. Kolmannen sektorin toimijat tarjoavat lapsille ja nuorille virka-ajan ulkopuolista keskustelutukea. WhatsApp yhteydenottokanavana on käytössä opiskeluhuollon toimijoilla.

Palvelutarve ja resurssit

Psykiatristen sairaanhoitajien palvelut tukevat lapsille ja nuorille suunnattuja lakisääteisiä palveluja. Toimintaa tulee kehittää lasten, nuorten, opiskeluhuollon ja muiden toimijoiden yhteistyönä. On kuitenkin huomioitava, että psykiatristen sairaanhoitajien tarjoama palvelu ei vähennä eikä korvaa lakisääteisten palveluiden tarvetta. Henkilöresurssien riittävyys lakisääteisissä palveluissa tulee varmistaa suhteessa valtakunnallisiin suosituksiin sekä palvelutarpeeseen.

Vantaalla on vahvistettu opiskeluhuollon psykologien ja kuraattorien määrää valtakunnallisten sitovien mitoitusten myötä ja koronan aiheuttamasta kasvaneesta tuen tarpeesta johtuen 18 vakanssilla 1.1.2022 alkaen. Vaikka koko Vantaan tasolla on lukumäärällisesti päästy sitoviin mitoituksiin, niin erityisesti perusopetuksen puolella moni työskentelyalue on edelleen liian laaja. Oppilaiden nopeaa palveluihin pääsyä ajatellen myös näitä palveluja on siis edelleen tarpeen vahvistaa. Näillä lisääntyneillä resursseilla psykologit ja kuraattorit pystyvät paremmin vastaamaan oppilaiden tuen tarpeeseen matalalla kynnyksellä. Psykologien valtakunnalliset suuret rekrytointivaikeudet ovat aiheuttaneet sen, että osa vakansseista on Vantaallakin tyhjinä.

Psykiatristen sairaanhoitajien palvelut ovat jo tällä hetkellä osa Vantaan lasten ja nuorten mielenterveystyön kokonaisuutta. Sairaanhoitajien tehtäväkuvaa voidaan kehittää huomioimalla lasten ja nuorten matalan kynnyksen palvelujen tarve. Suunnitelmallisuutta voidaan lisätä myös tekemällä kiinteää yhteisyyttä eri toimi- ja palvelualueiden sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, koulupsykologien ja kuraattoreiden että muiden opiskeluhuollon toimijoiden kanssa.

Valtuustoaloitteessa esitettiin matalan kynnyksen psykiatristen sairaanhoitajien palvelujen lisäämistä lasten ja nuorten mielenterveyden tukemiseksi. Vantaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla on jo osittain pystytty vastaamaan tähän tarpeeseen. Psykiatristen sairaanhoitajien lisäresursoinnin tarve tullaan tarvittaessa jatkossa arvioimaan osana hyvinvointialueen talousarviovalmistelua.

Kaupunginhallitus 28.3.2022 § 16

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Liike Nyttille sekä 25 muulle allekirjoittaneelle valtuutetulle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Kaupunginvaltuusto 25.4.2022

Kaupunginhallituksen esitys:

Päätetään merkitä kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Liite:

- allekirjoitettu Liike Nytin ja 25 muun valtuutetun aloite psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut Vantaan peruskoulujen oppilashuoltoa

Muutoksenhakuohje: 2.1. Valituskielto

Lisätiedot:

terveyspalvelujen johtaja vs., Piia Niemi-Mustonen

palvelupäällikkö vs., ennaltaehkäisevä terveydenhuolto, Anni Paaskoski

opiskeluhuollon päällikkö, Tuija Harakka

esimies vs., Nuorten psykososiaaliset palvelut/Nuortenkeskus Nuppi, Henna Niskanen

Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi